

Funkarna

**Ett kommunikationsstöd baserat på
autonomistödjande pedagogik**

Anna Sjölund

Funkarna är utvecklade av Anna Sjölund.

Natalie Sjölund har illustrerat Funkarna och Agata Kaos.

Stina Nyberg har utvecklat Funkarnas ärkefiende, Agata Kaos.

Terese Österholm har illustrerat Ordtallriken, Förstå-hjälpen-väskan och omslagen till Funkarnas läromedel.

Hörans hörselbarometer har formgetts av Gunilla Gerland.

Redigeringen är gjord av Alexander Sjölund.

All upphovsrätt och immaterialrätt till Funkarna ägs av Anna Sjölund
Autismpedagogik AB.

© 2024 Förlaget Autonomistödjande pedagogik, Stockholm.

ISBN: 978-91-987619-5-5

Tryck: Haninge tryckeri 2024

Funkarna

Övre raden: Lille När, Vara, Vadi, Professor Varför, Hure, Sed-Ann, Vemma

Nedre raden: Sensibella, Titti, Höran

Funkarna är ett kommunikationsstöd som är baserat på autonomistödjande pedagogik, vilket gör det som händer begripligt, hanterbart och meningsfullt. De är särskilt bra för barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (npf), och samtidigt bra för alla.

Varför har jag utvecklat Funkarna?

Det första fröet såddes då jag för 25 år sedan arbetade som projektledare för Projekt Empowerment vid Autism Sverige. Jag arbetade med autistiska personer i uppdrag att skapa ett anpassat stöd för vuxna med autism som ökade deras delaktighet och möjlighet att göra sin röst hörd. Jag skickades här till Division TEACCH i USA för att lära, överföra och implementera delar ur tydliggörande pedagogik i det som utvecklades inom projektet.

Det anpassade stödet handlade främst om att använda visuellt stöd som kunde göra det som skulle hända/göras mer självguidande för mina autistiska kollegor och deltagare inom projektets olika grupper och event. Det användes således både på individnivå och på gruppnivå. Stödet gavs i olika former; text, bild, film, och olika färgsystem. Exempelvis hade alla med stödfunktioner på läger och konferenser olika färger på sina tröjor. Begripliga ord och begrepp, "kort-och-konkretiska", visade sig också vara viktiga. Det anpassade stödet beskrevs ofta av mina autistiska kollegor som "energibesparande åtgärder".

Det gjorde det som skulle hända begripligt och hanterbart, och man förstod också meningen med vad som skulle göras. Det visuella stöd som var enklast att förstå både av dem som hade en stödfunktion och av dem som tog emot den var det stöd som funkade bäst.

Varje dag lyssnade jag på autistiska personer som beskrev hur det kändes att inte kunna vara delaktiga. Vissa gjorde starkt intryck, som när en kvinna sa: **”De med selektiv mutism är de smarta. De har förstått att det inte är någon idé att försöka bli förstådd.”** eller då en man berättade: **”Jag stod oftast i ett hörn och räknade grus, medan de andra barnen lekte.”**

Jag började förstå vilka djupa sår ett tidigt utanförskap lämnat hos många. Det gör något på djupet med en att höra berättelser som dessa varje dag under så många års tid. Jag tänkte här att innan jag går i pension, så ska jag utveckla något som kan öka möjligheten att redan som barn kunna vara och känna sig mer delaktig – empowerment för barn.

Att förstå båda parter förutsättningar och behov bättre

Jag utbildade mig vidare till handledare inom npf-området, och har sedan dess hunnit handleda många arbetsgrupper. Från att tidigare under många års tid dagligen ha lyssnat på personer egen erfarenhet av npf, lyssnade jag nu på dem som ger stöd till samma målgrupp i olika roller. Att ha fått lyssna på båda parternas perspektiv över lång tid har lärt mig att förstå mer om olika förutsättningar och behov som finns hos båda parter.

För cirka 15 år sedan började jag tillsammans med Lena W Henrikson att utveckla en modell för funktionskartläggning för barn med npf. Här hade jag under många års tid lyssnat på de som stödet var avsett för (det vill säga både på personer med egen erfarenhet av npf och på de som ger dem stöd). Jag användningstestade prototypen vi först tog fram under cirka tre års tid. Även här visade sig det visuellt överskådliga och de begripliga orden vara viktiga.

Fördjupad förståelse om utvecklingsprocessen

Under samma tidsperiod vann jag tillsammans med ett kunnigt tillgänglighetsteam en innovationstävling, och en del av priset var en utbildning i alla steg inom utveckling av produkter med hög användbarhet. Här fick jag ord för tyst kunskap, och blev än mer insatt i hur många steg utveckling från idé till en färdig produkt med hög användbarhet innebär. Som en av mina lärare sade, så är det tur att man inte vet hur mycket jobb det innebär när man börjar utveckla något, eftersom många då sannolikt inte skulle utveckla produkter med hög användbarhet.

Mer övning...

När jag senare skrev böcker tillsammans med olika experter fick jag mer övning i att utveckla nya sätt att tillämpa och kombinera tydliggörande pedagogik på. Tillsammans med Liria Ortiz utvecklade jag sätt att tillämpa tydliggörande pedagogik i Motiverande samtal (MI), och med Bo Hejlskov Elven sätt att kombinera det med Lågaffektivt bemötande. Bo introducerade mig till begreppet Autonomistödande pedagogik, vilket vi i vår bok definierade som att göra det som sker begripligt, hanterbart och meningsfullt. Jag skrev sedan en serie böcker om Tydliggörande pedagogik tillsammans med olika medförfattare.

Hur jag fick idén till Funkarna

Idén till Funkarna fick jag sommaren 2017, då jag skrev om tydliggörande pedagogik i förskolan. Jag satt i solstolen och funderade på hur man kunde tillämpa tydliggörande pedagogik med små barn som inte kan läsa, vilket gav mig idén att göra de sju frågorna i tydliggörande pedagogik till tecknade figurer. På så vis kunde de bli begripliga och ha en användbarhet även för yngre barn. I början hade Funkarna arbetsnamnet ”Svara- och vara-familjerna”. Jag skrev in dem i manuset om Tydliggörande pedagogik i förskolan, men förläggaren menade att de behövde utvecklas och testas mer med olika användare innan de kunde publiceras i böcker. Här tog en lång utvecklingsprocess sin början. Om jag då hade vetat hur lång tid denna utveckling skulle ta, kanske jag inte hade börjat.

Visuellt stöd

Med hjälp av visuellt stöd kan du ge tankestöd (kognitivt stöd) som gör det lättare att förstå, minnas, tänka, planera och hantera tid. Det gör det enklare att förstå vad som avses, exempelvis vad som ska göras och hur det ska gå till, än när det bara sägs med ord. Du kan också använda visuellt stöd som ett kommunikationsstöd, vilket kan hjälpa barn både att kunna uttrycka sig och att kunna förstå andra.

Visuellt stöd används inom både Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) och tydliggörande pedagogik. Funkarna representerar meningsbärande frågor som används både inom tydliggörande pedagogik och funktionell kommunikation i AKK. Funkarna kan användas i olika funktioner, exempelvis som stöd för att förstå och att komma ihåg.

”Det blir lättare att förstå och komma ihåg när man ser Funkarna.”

Barn i förskolan Loket (ur förstudie SPSM 2022—2023)

Vi ger ofta barn en ”för stor portion information”, vilket gör den svår att kunna bearbeta, förstå och komma ihåg. Visuellt stöd gör det enklare att förstå och komma ihåg.

Förstå-hjälp

Med visuellt stöd kan du göra det som ska hända/göras och hur det ska gå till begripligt. Du kan också göra situationer självguidande, vilket ökar hanterbarhet och egenkontroll – ett mer begripligt ord du kan använda med barnen här är att få koll. Du kan också använda visuellt stöd som hjälp för barn att komma på vad man vill berätta om eller kan behöva veta mer om. Det kan hjälpa barn att kunna sätta ord på saker. Du kan också använda det som ett stöd för barn att komma ihåg saker.

Du kan också använda visuellt stöd som kommunikationsstöd som hjälper barnet att kunna uttrycka sig och att kunna förstå andra. I en ömsesidig kommunikation kan vi använda det som ett stöd för att fråga och förklara saker för varandra. Först när vi förstår vad som är meningen med något kan vi uppleva det som meningsfullt. För att stötta barns autonomi, och kunna göra det som sker omkring dem begripligt, hanterbart och meningsfullt beskrivet med ord som är mer begripliga för barnen själva kan vi behöva ge dem stöd att:

- förstå
- komma på
- kunna sätta ord på
- få koll (egenkontroll)
- komma ihåg
- fråga och förklara.

Samlad förstå-hjälp

Minns du när du behövde använda en kamera för att fotografera, en videokamera för att filma och en telefon för att ringa? Nu finns allt detta samlat i din smartphone.

Funkarna har utvecklats i syfte att erbjuda flera funktioner samlade i en och samma produkt, att fungera som en ”energibesparande åtgärd”. Du kan använda dem som ett kommunikationsstöd genom att prata till och genom dem. De kan ge svar på de frågor barnen behöver ställa, och visualiserar det som är meningsbärande och krävs för att ha egenkontroll. De kan enkelt användas tillsammans med barn i flera olika funktioner.

Sedan 2020 är barnkonventionen lag, och vi ska lyssna på barns perspektiv och göra all information som rör dem begriplig på deras förståelsenivå. Det är ofta också enklare för barn att prata till och genom en figur, och när figuren kombineras med de frågor som barnet behöver ha svar på för att få egenkontroll kan vi öka barns autonomi.

Härnäst får du möta Funkarna – och se delar av det första jag skrev om dem.

Professor Varför

Professor Varför används för att fråga och förklara varför-frågor. Exempelvis varför något ska göras, varför det kan vara bra att lära sig om en viss sak etc.

Professor Varför bor högst upp i en stor vindsvåning fylld av böcker i ett pedagogiskt skafferi. Hon är mycket intresserad av *varför* man ska göra olika saker och på *varför* andra gör som de gör. Hon har samlat litteratur i området under många år och söker ständigt mer kunskaper på sin dator och läsplatta. Hon bär alltid med sig sin läsplatta när hon går ut, så att hon snabbt ska kunna googla upp saker.

För Professor Varför är det mycket viktigt att de vuxna förklarar *varför* man ska göra olika saker. Hon tycker om att sitta och speja ut över verksamheten för att få syn på om någon ser ut att inte ha förstått. Hon blir alltid glad när hennes varför-verktyg används. Visst förklarar väl pedagogerna för barnen varför de ska göra olika saker, tänker hon.

Professor Varför har i sitt forskande om hur man bäst förklarar varför-frågor insett att barn är olika och behöver olika varför-verktyg, men också att situationer är olika och kräver olika verktyg. En del barn har svårt att hänga med när endast ord används. Då kan *ritprat* vara ett bra sätt att förklara på.

Andra barn kan behöva få en viss sak förklarat för sig på samma sätt många gånger och då kan en *social berättelse* vara bra att ha. För en del barn blir det mer meningsfullt, och även lättare att fånga deras uppmärksamhet, om man gör en *sammanhangssaga*. Det innebär att vi använder små figurer för att spela upp en liten dockteater kring det man ska förklara.

Vadi

Vadi används för att fråga och förklara vad-frågor. Exempelvis vad som ska hända, vad man kan hitta på etc.

Vadi bor på våningen under Professor Varför i det pedagogiska skafferiet. Han är en glad och energisk liten figur som tycker det är viktigt att alla barn alltid vet vad man ska göra. Vadi tycker nämligen själv att det är viktigt att i förväg veta vad som ska hända. Han vet precis hur det kan kännas när man inte vet, och inte själv har lätt att ställa frågor.

Vadi har ett stort ordförråd men kan ha svårt att sätta ihop orden i förrådet till frågor. Särskilt svårt är det att komma på frågor snabbt, mitt i situationen. Han behöver tid för att lyckas. Att inte veta vad som ska hända och kunna fråga om det i stunden är stressande. Om Vadi inte vet vad som ska hända får han myrkryp i benen och börjar vanka fram och tillbaka och rabbla snabbt och högt för sig själv.

Vadi pratar ofta fort och ivrigt om vad ska hända under dagen eller i olika aktiviteter. Ibland kommer orden inte ut i rätt ordning, men prat har han gott om. Man hör honom ofta pratandes för sig själv i det pedagogiska skafferiet. Han funderar ofta högt för sig själv kring vad som ska hända. Ibland knackar Professor Varför i golvet när Vadi pratar för högt. Då börjar Vadi viska istället.

Som bäst mår Vadi när det finns aktivitetstavlor med bilder som visar vad som ska hända under dagen. Då lugnar sig både krypet i benen och muttret som annars bubblar ut ur ordförrådet. När det är begripligt vad som ska hända blir det också hanterbart för Vadi, som fullkomligt älskar alla former av aktivitetstavlor, aktivitetsscheman och bildstöd.

Hure

Hure används för att fråga och förklara hur-frågor. Exempelvis hur något går till i en viss aktivitet, hur man kan göra (eller göra istället) etc.

Hure bor granne med Vadi på våningen under Professor Varför. Han är en ordningsam och strukturerad liten figur som alltid vill veta hur man ska och bör göra olika saker. För Hure är det viktigt att veta det i förväg.

Det som andra verkar kunna räkna ut i stunden behöver Hure lära sig på ett mer förberedande och vetenskapligt sätt. Därför älskar han sin verktygslåda med olika Hur-verktyg och har med sig den överallt. I den har han samlat massor av vad han brukar kalla för "hur-görarecept".

Hure tänker att varje steg i en aktivitet eller situation är just lite som en egen ingrediens och att man behöver veta i vilken ordning man ska använda de olika ingredienserna om man ska "baka en aktivitet" på bästa sätt.

Han vet att många barn, liksom han själv, kan ha svårt att veta i vilken ordning man gör olika saker, till exempel hur man enklast klär på sig utekläderna eller gör i en viss lek.

När man inte vet hur något ska göras är det jättesvårt att kunna vara med.

Vara

Vara används för att fråga och förklara var-frågor. Exempelvis var det är okej att göra en viss sak, var man ska vara i en aktivitet etc.

Vara bor på samma våningsplan som Vadi och Hure. Hon är en äventyrlig liten figur som är mycket intresserad av att prova på nya lekar och aktiviteter. För att hon ska kunna prova på dem är det viktigt för henne att först veta *var* man ska vara i olika aktiviteter och *var* olika saker man behöver finns. När Vara inte vet var olika saker ska ske, var hon ska sitta eller vara klarar hon helt enkelt inte av att vara med.

Som bäst trivs Vara när hon har bild på var hon ska sitta, översiktskartor som visar var hon ska vara och när lådor och skåp är uppmärkta med bild på vad som finns i dem. Detsamma gäller vid utelek. Var gör man vad?

Vara har upptäckt att olika färger, som exempelvis att ha en grön färgmarkering under en aktivitetsbild, är hjälpsamma för att förstå var olika saker kan göras. Hon brukar kalla det för ”grönt ljus” när hon vet att man får göra vissa aktiviteter på vissa platser.

Sedan gillar hon Var-markeringar. De visar till exempel var man kan gå undan om man behöver vara ifred en stund. Hon har gjort en egen sådan översiktskarta – för att förstå var är det ok att göra vad. Vara älskar sin karta och sina var-markeringar och bär helst med dem överallt.

Vemma

Vemma används för att fråga och förklara vem-frågor, som exempelvis vem man ska vara med, vem som ska hjälpa en etc.

Vemma bor granne med Lille När och är en glad, utåtriktad och social liten figur som gärna pratar ofta och mycket. Hon vill alltid veta *vem* man ska göra olika saker och aktiviteter med. När Vemma inte vet vem hon ska göra olika aktiviteter med får hon stora darren. Då känns det lite som att hela världen blir sned.

Vemma är särskilt förtjust i när hon i förväg får se bilder på vem hon ska vara med, eftersom hon har lite svårt att lära sig att känna igen olika personer. Om de klipper sig eller byter kläder så ser de ju inte riktigt likadana ut längre.

Allra bäst trivs hon när det både finns bilder på vem hon ska göra saker med så att hon kan se dem i förväg, och när de hon ska göra sakerna med också har namnskyltar. Då blir hon trygg och det hon ska göra känns hanterbart.

Lille När

Lille När används för att fråga och förklara när-frågor. Exempelvis när något ska hända, och när det är dags att gå hem etc.

Lille När bor på våningen under Vadi, Hure och Vara och är en blyg, försiktig och lite orolig liten figur som behöver veta *när* olika saker ska hända. Hans omtänksamma grannar har lärt sig att man inte kan säga exempelvis att det *snart* är fika. Lille När behöver veta exakt när något händer.

Han blir orolig och får bubblor i hela magen när han inte vet när olika saker ska hända. Då känns det som att hela magen är full av sockerdricka. Han behöver vara förberedd och ha koll.

Sed-Ann

Sed-Ann används för att fråga och förklara frågor om vad som händer sedan. Sed-Ann kan vara särskilt bra att använda som ett övergångsstöd mellan aktiviteter.

Sed- Ann bor på samma våningsplan som Lille När och Vemma. Hon är en långsam och dagdrömmande liten figur som alltid vill veta vad som ska hända sedan. När saker händer plötsligt utan att hon är förberedd blir hon förvirrad. Hon har också svårt att avsluta något hon håller på med om hon inte känner att hon blir klar med det.

Sed- Ann behöver hamna i redoläge för att kunna gå över till en ny aktivitet. Hon gillar när omgivningen, på samma sätt som tv-hallåorna gör, berättar om vad som kommer först och händer sedan. Det gör henne förberedd och hjälper henne att hamna i redoläge vid övergångar mellan olika aktiviteter.

Sensibella

Sensibella används för att fråga och förklara om känslor- och känslintryck.

Sensibella bor granne med Höran och Titti på undervåningen i skafferiet och är en liten känslig och ömsint figur som känner både känslor och känslintryck bättre än andra. Hon har två känslspröt. Det ena känner av starka känslor, och det andra känner av känslintryck.

När hon blir överbelastad av starka känslintryck ställer sig hennes ena känslspröt rakt upp. När hon blir överbelastad av starka känslintryck ställer sig det andra känslsprötet upp. Om det är överbelastning av båda börjar hennes känslspröt att rotera likt rotorbladen på en helikopter. Några gånger har det hänt att hon har flugit iväg.

Sensibella saknar en slags farstu för att ta emot och kunna mildra andras starka känslor. De går rakt in i henne, vilket gör att hon blir smittad av andras känslolägen och till exempel inte klarar av arga röster och skäll.

Hennes känslor är också superkänsliga. Hon klarar inte att trängas, att känna på strävt material eller att äta mat med vissa konsistenser. Hon klarar inte heller av att ha på sig kläder med sömmar eller tvättrådslappar i.

Titti

Titti används för att fråga och förklara om det man ser.

Titti bor granne med Höran på undervåningen i skafferiet. Hennes ögon ser allt som händer omkring henne för bra. När miljöer är alltför röriga med alltför mycket intryck drabbas hennes ögon av en slags intryckschock som gör att hennes ögonlock sakta börjar att stängas för att skydda ögonen. Titti klarar inte att vara med när miljöer omkring henne är för röriga. Då måste hon gå undan till en lugn trygghörna.

Hon har också svårt att titta på vissa mönster och en del skarpa färger. Bäst gillar hon att ha dova och mjuka naturfärger omkring sig, och hon gillar också att vara ute i naturen. ”Som att bada ögonen i ett mjukt skogsbad”, brukar hon säga när de är ute i skogen.

Om och när förskolan gör olika andra utflykter är det jätteviktigt för Titti att ha med sin keps, som hjälper henne att stänga ute en del synintryck. Ofta behöver hon faktiskt ha på sig den även inomhus i förskolan. När solljuset är starkt ute, eller om det är starka lampor inomhus, behöver hon ibland också ha på sig sina solglasögon.

Titti har upptäckt att om hon har med sig tidningar och böcker att titta i så kan hon också stänga ute en del andra synintryck. När hennes ögon tittar i boken så hamnar fokus på den, och det hjälper henne att skärma ute det som händer runt omkring. Precis som Höran är hon så känslig för intryck att hon inte klarar att sitta i sitt fönster och ropa ut påminnelser. Hon behöver också barnens och pedagogernas hjälp för att kunna vara med.

Höran

Höran används för att fråga och förklara om det man hör.

Höran är en mjuk och vänlig figur som bor på undervåningen i det pedagogiska skafferiet. Han har ljudisolerat sin hylla väl, eftersom hans öron hör alla ljud för bra. När det är för mycket ljud växer hans öron och blir röda och varma, som om att de börjar glöda. Höran lider av en slags hörselintrycksallergi som gör att när det är för mycket ljud kan han inte vara med och leka. Om det är för mycket ljud under en lång tid får han dessutom höroninflammationer och måste stanna hemma en längre tid för att vila sina öron.

Höran behöver hjälp av barnen och pedagogerna för att inte drabbas av höronvärk. Han har många bra verktyg som både hjälper till med att göra ljudmiljöerna mer behagliga och som hjälper honom att stänga ute ljud. Men ibland glömmar man bort att använda dem. Eftersom Höran är så ljudkänslig klarar han inte av att sitta i fönstret och ropa och påminna om det. Han behöver därför hjälp av barnen och pedagogerna att komma ihåg att använda hans hörselintrycksbarometer och andra höronhjälpmedel.

Att utveckla ett kommunikationsstöd med hög användbarhet

Ett kommunikationsstöd ska enligt Rydeman och Hedvall (2013) utvecklas för att kunna möta upp både barnens och de vuxnas samtalspartners olika behov och särskilda förutsättningar. Det är därför viktigt att identifiera vilka som är produktens huvudanvändare. Mest tid spenderar barn i hemmet och i skolan/förskolan, och där sker således den största delen av kommunikationen. Det gör närstående och pedagoger till Funkarnas primära huvudanvändare. Kommunikation har olika funktion i olika situationer, och för att ett kommunikationsstöd ska ha hög användbarhet av olika personer och i olika situationer, så behöver du användningstesta det med många olika personer och för att kunna användas i olika situationer.

Detta kallas för att använda inkrementell och iterativ utveckling, och det innebär förenklat att olika delar av den större utvecklingen bryts ned i olika steg (inkrement) och att de olika delarna sedan användningstestas stegvis. Man tar tidigt fram en prototyp och användningstestar den tillsammans med dem som man har identifierat som huvudanvändare. Då man har fångat upp resultaten av de första testerna vidareutvecklar man utifrån de behov resultaten visat. Sedan testar man igen, utvärderar igen, och sedan vidareutvecklar man igen, testar igen, utvärderar nästa steg, et cetera. Slutet av varje iteration är början på nästa runda i utvecklingen. Det kan ofta aktualisera ett behov av att också ta stöd av externa experter. I delar av utvecklingen har jag konsulterat externa experter inom bland annat Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) och tillgänglighetsutveckling.

Tänk högt-tester

Tänk högt tester (think aloud) är tester där man testar en prototyp med användare. De får sedan "tänka högt" om den, vilket hjälper en att få syn på hur olika användare förstår produkten. Under 2018 gjorde jag många tänk högt-tester med prototyper av samtalskort med Funkarna.

"Fina figurer, men hur ska man använda dem?"

"Det är många figurer, när ska man använda vilken figur?"

"Varför finns de bara på kort?"

Tänk högt-testerna gav användbar information om hur olika användare förstod dem, och om hur de (utifrån den roll de hade) tänkte kring förutsättningar att använda dem på. Det blev tydligt att det behövdes mer information om hur Funkarna kunde användas.

En prototyp i form av ett litet användarhäfte trycktes sedan, och då det var billigt att trycka små häften i stor volym blev det fler häften än vad som hade behövts för användningstester. Under en period såldes därför också det lilla användarhäftet och samtalskortet med Funkarna.

Uppföljande research

Det visade sig att de små samtalskorterna ofta tappades bort i familjer med npf, och då jag pratade med bibliotek om vilka produkter som funkade bra i deras äppelhyllor (böcker och material till barn med funktionsnedsättningar) visade det sig att små produkter ofta tappades bort även av dem som lånade dem där. När jag följde upp användningstester började jag kunna fånga upp i vilka funktioner olika användare ofta hade störst nytta av att använda Funkarna i.

Barnen ville också lära känna Funkarna bättre, och tanken på att göra barnböcker där struktur- och strategistöd fanns med väcktes. Jag hade tillsammans med Stina Nyberg (redaktör på SVT Barn) skrivit ett utkast till tv-manus med Funkarna, där Stina hade skapat deras ärkefiende Agata Kaos. Vi arbetade om det till en barnbok, som Natalie Sjölund illustrerade. Funkaren Hure hade den första huvudrollen (2022), och nästa hade Funkaren Vadi (2023). Nu fanns det roliga berättelser där barnen lärde känna Funkarna och kunde lära sig om strategistöd (Hure) och strukturstöd (Vadi).

Förstudie 2022-2023

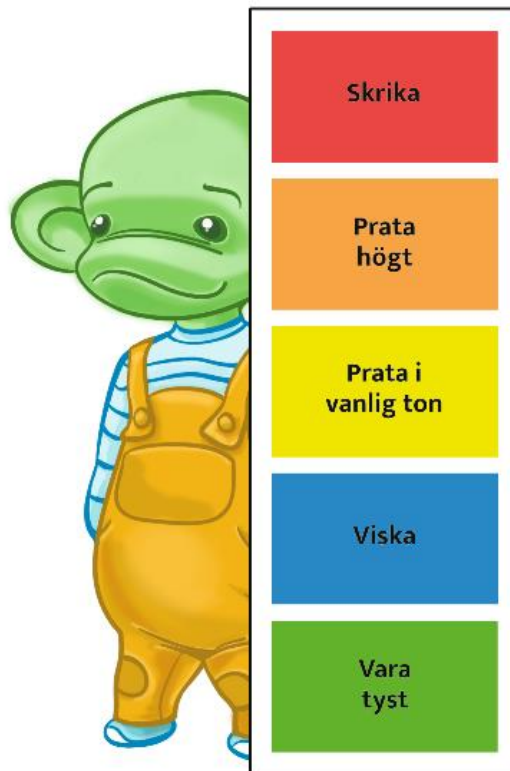
Jag sökte och beviljades medel till en förstudie med Funkarna hos Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). En förstudie genomfördes 2022—2023. Här testades nya prototyper av Funkarna i form av handdockor, fingerdockor och amband. Dessa testades i olika funktioner i samarbete med testförskolor. En film som visade hur Funkarna kunde användas i lärandelek, musikvideor och rim och ramsor med Funkarna producerades och användningstestades också.

Utskrivbara bilder i olika storlekar börjar att efterfrågas

Barnen och pedagogerna började att efterfråga utskrivbara bilder på Funkarna. Sådana visade sig ha en hög användbarhet, och jag visste sedan tidigare att de små samtalskorterna ofta tappades bort. Om en bild av en Funkare tappades bort, så kunde man med utskrivbara bilder enkelt skriva ut en ny. I den omvärldsanalys jag gjort var förstås också lågkonjunkturen en viktig parameter att beakta. En lågkonjunktur ökar behovet av en hög funktionalitet till en låg kostnad.

Ännu ett angeläget behov identifierades tätt därpå – att kunna använda bilder av Funkarna i olika storlekar. Barnen i testförskolorna ville exempelvis ha Funkaren Höran på väggen. De visste att han får ”höronvärk” av höga ljud. De ville kunna peka på honom när det blev för ”surrigt” för att alla skulle förstå att de behövde sänka sin röstnivå. Pedagogerna började nu att efterfråga bilder även i A3-format och A4-format.

Bilderna i A3-format har funkade särskilt bra för att kunna bygga en kommunikativ miljö, exempelvis genom att ha Höran på väggen.

Hörans hörselbarometer finns med i boken "Visuellt stöd i lärande och lek- lärandelek med Funkarna.

Det visade sig också vara enkelt för användare att prata genom en Funkare i A4-format, och att använda de små bilderna som stöd under samtal och som ett minnesstöd.

**"Min fyraåring älskade Funkarna och pratade direkt till dem.
För min nio-åring var de ett bra tankestöd."**

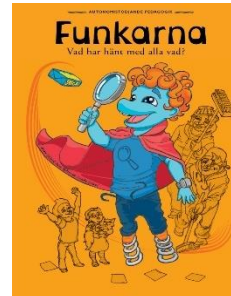
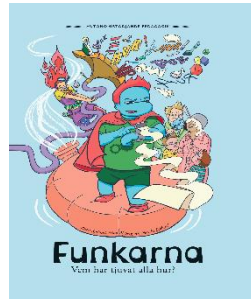
Användningstestare (närstående), 2024

Sammanfattningsvis har jag först utvecklat Funkarna, som är ett kommunikationsstöd som bygger på autonomistödjande pedagogik, och sedan tillsammans med fantastiska medförfattare med kompetens inom olika områden skrivit om dem i barnböcker och läromedel.

Du kan läsa mer om böckerna och om författarna till dem på www.funkarna.se

Funkarna barnböcker

I Funkarnas barnböcker lär ni känna Funkarna, och lär er enkla sätt att använda struktur och strategistöd tillsammans med barn.

Funkarna läromedel

Funkarna läromedel fungerar lite som en ”pedagogisk tv-kock” för dig som använder dem. De visar på ett överskådligt sätt hur du kan använda det boken berör, och de Funkare som du behöver kunna använda tillsammans med läromedlen finns som utskrivbara bilder i olika storlekar i böckerna.

Barnböckerna och läromedlen har även visat sig fungera fint ihop. Det vill säga att man först kan lära känna Funkarna bättre genom barnböckerna, och sedan kan använda dem som kommunikationsstöd ihop med de olika läromedlen med Funkarna.

Funkarna barnböcker och läromedel ges ut av Förlaget Autonomistödande pedagogik, vars vision är att bidra till att bygga starka barn istället för att behöva laga trasiga vuxna.

Referenser och inspiration

Almi, *Från idé till affärsmodell*

<https://www.almi.se/varatjanster/seminarier/startseminarier/du-och-ditt-foretag/>

Deci, E.L. & Ryan, R.M. (2009) *Promoting self-determined school engagement: Motivation, learning and well-being* ur Skaalvik, E.M & Skaalvik, S. (2016). *Natur & Kultur*

Falkmer, M. (2013). *From Eye to Us: Prerequisites for and levels of participation in mainstream school of persons with Autism Spectrum Conditions*. Högskolan för lärande och kommunikation, Högskolan i Jönköping.

Forsberg Ahlcrona, M (2009). *Handdockans kommunikativa potential som medierande redskap i förskolan*. Acta Universitatis Gothoburgensis

Gärdenfors, P. (2020). *Lusten att förstå: Om lärande på människors villkor*. Natur & Kultur

Heister Trygg, B & Andersson, I. (2009). *Alternativ och Kompletterande Kommunikation (AKK) i teori och praktik*. Malmö. Södra regionens kommunikationscentrum-SÖK

Hejlskov Elvén, B & Sjölund, A (2018) *Hantera, utvärdera och förändra med lågaffektivt bemötande och tydliggörande pedagogik*. Natur & Kultur

Mesibov, G.B, Shea, V & Schopler, E (2007). *TEACCH vid autismspektrumstörning hos barn och vuxna*. Studentlitteratur.

Rydeman, B., & Hedvall, P. O. (2013). *Activity Perspectives on VOCA-Mediated Conversations*. I Norén, N., Samuelsson, C. & Plejert, C. (red), *Aided Communication in Everyday Interaction*, J&R Press: 239 – 279.

Skolverket. (2015). *Effektiva lärstrategier – ett viktigt uppdrag för skolan*.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/effektiva-larstrategier-ett-viktigt-uppdrag-for-skolan>

Socialstyrelsen. (n.d.). *Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK)*.

Kunskapsguiden. <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/alternativ-och-kompletterande-kommunikation/>

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2024). *Stödmaterial för tillgänglig utbildning*.

<https://spsm.se/stodmaterial-for-tillganglig-utbildning/om-stodmaterial-for-tillganglig-utbildning/>

Svensk författningssamling SFS nr: 2018:1197: Socialdepartementet *Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*.

En liten bit i början fanns medförfattarna till boken Tydliggörande pedagogik i förskolan med i bolaget bakom Funkarna, men under pandemin köpte jag loss dem och all upphovs- och immaterialrätt till Funkarna.